

Датум: 30.03.2012, 16:34

ДОМИНИК ДОЛМИЕ, РЕЖИСЕР ОД ФРАНЦИЈА

Македонија има страсна драматургија

Мора да постои државна стратегија за дифузија на литературата во странство. Тоа е основна работа за една културна политика

Францускиот режисер Доминик Долмие веќе две децении црпи инспирација за своите претстави од драматургијата од регионот. Делата на Горан Стефановски и на Дејан Дуковски не ретко ги поставувал во Куќата на Европа и на Ориентот – театарот што тој го основал во Париз. Месецов премиера доживеа „Демонот од Дебар маало“ токму на париската сцена, каде што присуствуваше и Стефановски.

Што беше најпровокативно за да се зафатите со „Демонот од Дебар маало“?

- Судбината на овој демон и на неговиот квартал зборува за многуте преокупации на европското општество. Се разбира, целиот свет не е „во транзиција“, но сите Европејци се обединети во конфронтирањето со неправдата, територијалните прашања, социополитичкиот канибализам. Некој може да помисли дека делото е локално, но баш напротив. Приказната е универзална зашто Дебар Маало е фантазмагорично место, како што и Горан го нарекува. Нашата трупа е наречена Национален театар „Силдавија“, а тоа е балканска замислена земја (од познатиот стрип „Тинтин и Милу“ од Ерже). Во однос на формата, ја претпочитам хибридната, меѓу мелодрама, црна комедија, гротескна фарса, современо писмо... Ги сакам иронијата и суровоста кои постојано н` држат во неизвесност. Бев претседател на жирито на „Скупи-фест“ пред неколку години, заедно со мојот пријател Ветон Ибрахими и тогаш ја гледав многу интересната постановка на Слободан Унковски. Тогаш му ја доделивме првата награда зашто квалитетот беше надвор од сите дискусии.

„Маме му...“ н` зароби

Како реагираше француската публика?

- Многу добро. Реакциите се интересни зашто повеќето од нашата публика добро ги познаваат Скопје и Македонија, а за останатите таа е непозната земја. Печатот е полн со пофалби. Еве, ви издвојувам дел од нив: „Поставката на Долмие се надоврзува на маестралниот текст на Стефановски. Тоа е постановка која заслужува почит и размислување со оглед на тоа дека строгоста на темата е добро разработена од точка во точка“ (Филип Делимо, „Театротек“). „По својот обичај, Куката на Ориентот и на Европа нуди нешто што не се класифицира. Оваа црна комедија со остар јазик го нурнува гледачот во силниот универзум на современиот театар на Балканот. Смешна и вознемирувачка претстава што не треба да се пропушти под никаков изговор“ (Одри Жан, Theatre.com). „Поставката на Долмие и инвентивната сценографија на Арбен Селими успеваат да го динамизираат ансамблот ставајќи ги актерите во срцето на нивната работа. Квалитетот на актерската игра е еден од клучевите за успехот на оваа пиеса. (Лоран Кудол, „Фрогис дилајт“).

Вашиот интерес за балканската драматургија не е од вчера. Кога ги направивте првите контакти со авторите од регионот?

- Во 1991 година бев во Албанија за да се сретнам со писателот Касем Требешина, во време кога државата доста вриеше. Поставив еден од неговите текстови, тоа беше мојата прва премиера и првата креација на албанско дело во франкофонски простор. Поминав една деценија во друштво на албанскиот театар, главно со Миуш Јеро и Илирјан Бежани, во рамките на партнерството со театарот „Миѓени“ од Шкодра. Потоа го откривме Дејан Дуковски и „затрескувањето“ беше моментално. Го читавме „Маме му...“ и останавме парализирани. Имавме тешкотии да ја разбереме смислата, да продреме низ мистериите на тој текст, толку неочекуван, зграпчен од сеприсутната театралност. Потоа се фативме за „Балканот не е мртов“.

Некогаш подобро може да се видат работите од дистанца. Каде е местото на македонската драматургија во поширокото европско семејство?

- Таа е меѓу најстрасните во Европа во моментот. Ги издвојувам Жанина Мирчевска, Венко Андоновски. Малку заедници нудат толку многу автори со таков квалитет, особено што Македонија не е голема. Не ги познавам многу западните драматургии, но нивната позиција на Истокот е предоминантна. Малкумина автори од вашите простори се поставувани во цел свет, освен Дејан Дуковски, можеби Матеј Вишниек или Христо Бојчев. Главен предводник секако е Горан Стефановски. Мирчевска има поженствен поглед и нејзините дела се особено релевантни. Со „Кинегонда во Карлаленд“, Венко Андоновски се впиша во тоа барокно движење толку карактеристично за македонскиот театар. И да не го забораваме „Еригон“ на Јордан Плевнеш.

Во француските театри има расизам

Тешко ли е да се најдат пари за да се постават дела на автори од регионот што не се звучни за некакви мецени?

- Независните професионалци имаат тешкотии да прават продукции и избегнуваат да

поставуваат не многу познати автори. Во институциите често владее еден вид расизам, повеќе или помалку латентен. Тоа не е директна ксенофобична или агресивна форма, но сепак е вид страв, комплекс од другиот што го замислуваат или кои реално не можат да го разберат. Тоа е вид на недостиг на љубопитство и игнорирање. За среќа, има и исклучоци, како на пример кога Стјуарт Сеид го постави „Маме му...“ на Дуковски во Лил во 1999 година.

Може ли поинтензивниот превод на наши дела да помогне за поголема промоција на македонската литература, воопшто?

- Апсолутно, да. Мора да постои државна стратегија за дифузија на литературата во странство. Тоа е основна работа за една културна политика. Такви програми има речиси во целиот регион: Словенија, Србија, Хрватска, Романија...Турската програма ТЕДА е исто така добар пример зашто обезбедува важни суми за превод, едичии или промоции на турските автори. Треба да се анализира кој се интересира за тие литератури и зошто. Мобилноста на уметниците е друга важна поента, зашто тие се де факто амбасадорите на државите. Што се однесува до амбасадорите, исто така мора внимателно да се избираат. Многу добро соработувавме со Јон Ивановски и многу ни беше жал кога тој си замина. Изборот на литерарните агенти е исто така важен. Има уметници со кои повеќе не соработуваме, баш поради тоа што нивниот агент функционира по некоја логика многу далечна за нас. Што се однесува до преводот, Марија Бежановска и Фроса Пејоска-Бушери ни се многу важни. Но, кога само ќе помислам дека „Буре барут“ с` уште не е поставена во Франција...

Сребра Ѓорѓијевска